

11. Lane M. Foreign Accent and Speech Distortion / M. Lane. – N.Y. : JASA, 1993. – 112 p.
12. Swan M. Learner English: A Teacher Guide to Interference and other Problems / M. Swan, B. Smith. – Cambridge : Cambridge University Press. – 2002. – 364 p.

УДК 371.134

Коленцова В. М.
кандидат педагогічних наук,
Одеський державний аграрний університет

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК І ВМІНЬ ПРАВОПИСУ ВЕТЕРИНАРНИХ ТЕРМІНІВ У СТУДЕНТІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Стаття присвячена дослідженню методів формування навичок і вмінь правопису ветеринарних термінів студентів вищих аграрних закладів освіти. Визначено, що основними методами є вправи на списування з орфографічними завданнями, диктанти, вправи на промовляння слів уголос.

Ключові слова: ветеринарні терміни, вправи на списування з орфографічними завданнями, вправи на промовляння слів уголос.

Коленцова В. М. Методы формирования навыков и умений правописания ветеринарных понятий у студентов высших аграрных образовательных учреждений. Статья посвящена исследованию методов формирования навыков и умений правописания ветеринарных понятий у студентов высших аграрных образовательных учреждений. Определено, что основными методами являются упражнения на списывание с орфографическими заданиями, диктанты, упражнения на проговаривание слов вслух.

Ключевые слова: ветеринарные термины, упражнения на списывание с орфографическими заданиями, упражнения на проговаривание слов вслух.

Kolencova V. Methods for the spelling skills of veterinary students' concepts of higher agricultural education institutions. The article deals with methods of formation of spelling skills of veterinary students the concepts of higher agricultural education institutions. Indicated that the main methods of cheating are exercises in spelling assignments, dictations, exercises on the pronunciation of the words aloud.

Key words: veterinary terms, exercises on cheating with orphographical tasks, excersises on pronunciation words aloud.

Формування орфографічних навичок та вмінь у студентів ветеринарного факультету є складовою їх професійної освіти. Успішне вирішення цієї проблеми можливе за умови створення та упровадження комплексу вправ, оскільки, як зазначає М. Бардаш, успіх набуття навичок залежить від уміння учня легко й швидко виконувати операції перенесення правила на численні конкретні випадки [2, с. 11]. У сучасній методиці навчання правопису накопичено чималий досвід у розробці вправ як основного методу формування орфографічних навичок та вмінь. Це праці О. Аржанової, М. Баранова, О. Беляєва, М. Вашуленка, А. Герасимової, В. Лотарева, В. Мельничайка, Г. Приступи, І. Хом'яка, О. Хорошковської, С. Яворської та інших. Однак у вітчизняній лінгводидактиці бракує вправ, релевантних процесу формування орфографічних навичок та вмінь правопису ветеринарних термінів іншомовного походження, що й зумовлює актуальність цієї праці. Мета статті — розробити комплекс вправ для формування орфографічних навичок та вмінь у студентів ветеринарного факультету.

У навчанні правопису ветеринарних термінів латинського походження варто застосовувати види діяльності студентів, визначені О. Аржановою: 1) орфографічне читання і списування, що включає в роботу всі види пам'яті – слухову, зорову, мовленнєво-рухову, моторну – та формує орфографічну зоркість, напрацьовує автоматизм письма; 2) робота з морфемами; 3) письмо по пам'яті – цей вид діяльності забезпечує повторення і пропедевтику; 4) самостійний вибір “своїх” орфограм; 5) диктант з пропусками, самоперевіркою, 6) самостійна творча робота з самоперевіркою [1, с. 4]. Грунтуючись на позиціях Г. Приступи, який зазначає, що вправи мають пов'язуватися з аналізуючою та синтезуючою роботою мислення, а не з механічним запам'ятовуванням [4, с. 30–31] і на основних умовах, що сприяють розвитку орфографічних навичок, визначених С. Яворською [6] – розуміння учнями лексичного значення слів і змісту речень, правильне читання лексем та синтаксем, увага до слова та його написання, якість дидактичного матеріалу, попередження й подолання помилок, диференційований підхід до засвоєння написань, – нам необхідно розробити систему вправ, яка б спиралася на мислення студентів, сприяла розвитку словникового запасу та орфоепічних навичок студентів, осмисленню мовних одиниць, що має здійснюватися на всіх мовних рівнях.

Комплекс вправ для навчання правопису ветеринарних термінів має складатися із вправ на списування та диктантів. Вправи на списування посідають чільне місце в навчанні правопису ветеринарних термінів, оскільки їх визначають найбільш доцільними при вивченні традиційних написань, чим і є більшість ветеринарних термінів. Списування має тісно пов'язуватися із орфографічними завданнями. При виконанні вправ на списування необхідно дотримуватися методичних вимог, характерних для всіх видів списування: 1) розуміння того, що списується, 2) зрозуміла мета й спосіб виконання роботи, 3) каліграфічне списування, 4) наявність перевірки та оцінки [2].

При підготовці студентів-ветеринарів основним завданням є не тільки подолання (хоч і це також) у свідомості учнів елементів інтерферуючого впливу паралельної мови чи діалектів, а й формування у них умінь транслітерувати та транскрибувати запозичені латинські слова, а також моделювати терміни, оскільки це є важливим атрибутом майбутнього вченого, який буде стикатися з цією проблемою. Саме з цією метою пропонуємо вправи на транслітерацію та транскрипцію латинських слів українською мовою, а також вправ на моделювання термінів.

Подасмо зразки завдань з вправ на переклад, транскрипцію та транслітерацію.

Завдання. *Перекладіть подані слова з російської мови українською, визначте розбіжності у написанні, вмотивуйте їх на основі правил української орфографії. Визначте лексичне значення поданих слів, з'ясуйте їх морфемну будову та значення морфем.*

Зразки вправи на конструювання термінів.

Завдання. *Утворіть терміни, які б означали: а) двосторонній параліч; б) наявність у сечі креатину; в) запалення шлунку; г) зниження рухової функції половини тіла...*

Завдання. *З поданих елементів утворіть терміни: а) arteria – артерія, -itis – суфікс, що позначає запалення: запалення артерії; б) dys – розлад, kinesis – рух: розлад руху; в) oligos – малий, незначний, haema – кров: різке зменшення загальної кількості крові...*

Зразки вправ на вживання одиничних слів.

Завдання: *Перекладіть подані слова з російської мови (усно та письмово).*

Десквамация, синусит, уроцистит, фатигация, флеботромбоз...

Завдання: *Транслітеруйте подані слова з латинської мови українською (усно та письмово).*

Ectasia, physiogrophylaxis, pharmacotherapia, tachypnoe, synusitis...

Завдання: *Визначте іношомовні відповідники поданих українських понять.*

Кровотеча, розтин вени, запалення пупкової вени, запалення трахеї...

Останній вправі потрібно надавати найбільшій уваги з цих трьох, оскільки вона побудована на самостійному відтворенні запам'ятованої лексики.

Зразки вправ на вживання термінів у контексті.

Завдання: *Складіть мінітексти опису окремих терапевтичних процесів, використовуючи термінологічну лексику іношомовного походження.*

Завдання: *Подайте опис терапевтичних процесів (хвороб, будови органів), використовуючи термінологічну лексику іношомовного походження.*

Враховуючи позиції І. Хом'яка, який стоїть на тому, що усне мовлення є фундаментом для писемного мовлення й орфографічні дії будуються на основі вимовних: хто правильно говорить, той правильно пише [5, с. 36], та С. Яворської, яка пропонує вивчення іррегулятивних слів у три етапи: робота над запам'ятовуванням слова, використання слова в усному та писемному мовленні (складання словосполучень і речень), підсумковий етап: словниковий диктант [6, с. 108], пропонуємо такі вправи на промовляння.

Завдання: *Прочитайте слова, чітко вимовляючи кожну літеру.*

Завдання: *Запам'ятайте групи слів (3-5 слова), запишіть їх по пам'яті, чітко вимовляючи кожну літеру.*

1) диспансеризация, дегенерация, дисфункция, гиперрефлексия;

2) дезинтоксикация, омфалофлебит, регенеративный, олигемия...

Завдання: *Запам'ятайте словосполучення (міні-фрази), промовте / запишіть їх по пам'яті, чітко вимовляючи кожну літеру.*

Завдання: *Перекладіть подані групи слів (3-5) з російської мови, промовляючи виразно кожну літеру.*

Алиментация, гемаглютинация, аденит, перкутаный, абсцесс, эндогенный; дискинезия, гиперрефлексия, рексис, пиелонефрит, аппликация.

Завдання: *У поданих словах вставте пропущені літери, визначте перевірочні слова (по можливості), прочитайте ці слова, чітко вимовляючи кожну літеру.*

Авто/гемо/т(е,и)рапія, акроц(и,і)аноз, артер(и,е,і)о/скл(е,и)роз, асц(и,і)т...

Зразки вправ на пояснення написання літер.

Завдання: *Прочитайте слова, визначте написання підкреслених літер.*

Ларингостеноз, колапс, анафілаксія, ангіоневроз, артеріоліти, вапоризация, брадипное, гепатизация, геморрагичний...

Завдання: *У поданих словах вставте пропущені літери, поясніть їх написання.*

Пір...терапия, полінукл...оз, нефроскл...роз, паці...нт, п...ріспленіт, пар...ніхматозний, ц...ребральний...

Враховуючи важливість морфемного аналізу, пропонуємо систему вправ, які включають розбір термінів за морфемами з визначенням їх семантики. Однак на визначенні семантики слід акцентувати увагу більше на першому етапі, коли у студентів ще не сформований словник латинізмів. Пізніше визначення значень (та й морфемний аналіз) можна застосовувати тільки у вкрай необхідних випадках – для корекції знань студентів, а також коли зустрічаються омофони.

Зразки вправ на морфемний аналіз.

Завдання: *Визначте морфемну будову слів. Поясніть написання префіксів (ненаголошених голосних у кореневих морфемах, написання слів разом і через дефіс, приголосних звуків у префіксах тощо). З'ясуйте значення слів.*

Іррадіація, бронхогенний, глосит, гіперхромний, гіперацидний, дезінтоксикація, дисбазія...

Завдання: *Зробіть морфемний розбір слів. (Слова з нечіткими проявами межі морфем). Наприклад: десквамація, дезінтоксикація та ін.*

Завдання: *У дві колонки напишіть відомі вам терміни з префіксом дес(з)- та дис(з)-. Визначте лексичне значення цих слів. Наведіть приклади, де вказані терміноелементи не є префіксами.*

Зразки вправ на визначення спільнокореневих слів.

Завдання: *У поданих словах поясніть правопис ненаголошених голосних, визначте корінь і доберіть спільнокореневі слова.*

Афебрильний, гастрит, дефібринація, адаптаційний, колатеральний, гангрена, десквамація, альбумінурія, агама-глобулемія, бронхографія...

Завдання: *Зверніть увагу на групи слів, порівняйте їх написання. З'ясуйте семантику цих слів.*

Пероз – парез, неврит – нефрит цистоспазм – цитодіагноз...

Наступним типом вправ, що сприяють формуванню орфографічних навичок, є диктанти. Щодо їх використання у практиці навчання правопису існують зовсім протилежні думки – від повного їх заперечення до визнання. Однак останнім часом диктанти інтенсивно використовуються у навчальному процесі.

У навчанні правопису ветеринарних термінів будемо використовувати диктанти в порядку, визначеному О. Малихіною [3, с. 15–19]:

- диктанти з попереднім аналізом усіх форм (попереджувальні диктанти);
- диктанти з наступним аналізом (пояснювальні та вибіркові диктанти);

Диктант, як зазначає М. Бардаш, – універсальний засіб навчання орфографії, але застосовується широко поряд з іншими різними прийомами і видами робіт [2, с. 46]. Тому необхідно поєднувати диктанти із орфографічним розбором, з етимологічним, лексико-семантичним, морфемним і морфологічним розбором.

У навчанні правопису ветеринарної термінології перевагу будемо надавати словниковим диктантам над текстуальними.

Розглянемо основні види диктантів і встановимо специфіку їх використання у навчанні правопису слів іншомовного походження.

Попереджувальний диктант є такою формою роботи, яка передбачає пояснення орфограм до записування тексту. Записування кожного речення (слова) супроводжується попереднім орфографічним розбором. Такі диктанти використовують після пояснення нового матеріалу. Вони дозволяють викладачеві відразу керувати роботою з правильного засвоєння відповідної орфограми, формувати алгоритм пошуку правильного вирішення орфографічного завдання, а також коригувати набуті знання та вміння. Попереджувальні диктанти необхідно проводити якомога частіше, поєднуючи при цьому щойно засвоєні орфограми та орфограми, вивчені на попередніх заняттях, що дозволяє забезпечити систематичне повторення навчального матеріалу.

Поряд з визначенням орфографічного правила необхідно чітко вимовити кожну літеру. Під час записування іррегулятивних слів необхідно звертати увагу на чітке промовляння кожної літери, а також на пошук еквівалентів у латинській мові, які допомагають встановити написання певної літери.

Коментований диктант передбачає пояснення орфограм у процесі самого написання, повторення кожного слова по складах з називанням правил правопису (але у скороченому вигляді). Коментований диктант проводиться, коли у студента вже певною мірою сформовані орфографічні знання, уміння та навички, і під час диктанту він лише їх активізує. Коментований диктант, як показало нам спостереження за навчальною діяльністю студентів, розвиває швидкість пошуку орфограми, міжмовну мобільність у свідомості трілінгвів. Для коментованого запису необхідно давати словникові диктанти, щоб краще зосередити увагу студентів на певній орфограмі. При написанні іррегулятивних слів також слід наводити латинські еквіваленти. Особливу увагу необхідно приділяти промовлянню, щоб паралельно формувати несвідоме написання слів.

Пояснювальний диктант передбачає запис слів чи речень з наступним поясненням орфограм. Такий вид диктанту в системі навчання правопису ветеринарних термінів треба запроваджувати на тому етапі, коли студенти засвоїли певну орфограму і коментар потрібен для того, щоб її повторити чи закріпити.

Комбінований диктант передбачає змішання різних видів диктанту.

Комбіновані диктанти – найчастіше явище у навчанні правопису. Вибір того чи іншого різновиду диктування залежить від стану засвоєння орфограми. Якщо орфограма вивчена в достатній мірі, то можна її лише прокоментувати, якщо ж потрібно зацентувати увагу студентів на якійсь орфограмі, то слід застосувати випереджаючий диктант.

Отже, вибір того чи іншого диктанту має залежати від ступеню засвоєності орфограми. Викладач має створити такі умови, щоб студент допускав на письмі якомога менше орфографічних помилок, з тим щоб рука студента не звикала до неправильних написань.

Попереджувальний, коментований і пояснювальний диктанти можливі при вивченні регулятивної та іррегулятивної лексики. Усі ці диктанти супроводжуються орфографічним розбором. Якщо зустрічається іррегулятивна лексика, то студент має назвати це явище, вказати на те, що написання слова не підлягає під орфографічні правила української мови.

Для формування знань, умінь і навичок правопису ветеринарних термінів латинського походження рекомендуємо перевагу надавати словниковим диктантам. Текстуальні диктанти можна проводити тільки в тих

випадках, якщо вони насичені відповідними орфограмами або викладач ставить мету активізувати набуті знання та вміння з відносною орфографією і пунктуацією.

Словниковий диктант – написання окремих слів, які містять орфограми. Він передбачає попереджувальне, коментоване та пояснювальне записування.

Словниковий диктант є ефективною формою роботи, оскільки дозволяє зацентувати максимум уваги на певних орфограмах у регулятивних словах і в достатній мірі повторити правопис іррегулятивної лексики, довівши його до рівня безсвідомого запису. Текстуальні диктанти це забезпечують меншою мірою, оскільки важко знайти достатню кількість речень, які б містили ту чи іншу орфограму або потрібне іррегулятивне слово, крім того, вони потребують значно більше часу.

Вибірковий диктант. Студентам пропонується вибрати з усього продиктованого тексту лише окремі слова чи словосполучення з потрібними орфограмами. Ці диктанти рекомендується проводити на початковому етапі засвоєння орфограми, коли формуються рецептивні навички (навички впізнання та розрізнення орфограм). Вибіркові диктанти можуть бути текстуальними і словниковими.

Диктант-переклад. Текст читається російською (або якоюсь іншою мовою), а студенти записують його українською. Така форма роботи передбачає запис слів і виразів з перекладом, які не відомі учням, а також попередній усний переклад кожного слова або речення.

Диктанти-переклади слід широко використовувати у навчальному процесі білінгва. Вони сприяють виробленню міжмовної мобільності – швидкого переходу від однієї мови до іншої. Студенти-аграрники багато працюють з російськомовними джерелами, тому формуванню уміння перекладати тексти з російської мови українською потрібно приділяти особливу увагу. Диктант-переклад має супроводжуватися орфографічним розбором, а також зіставним аналізом написання в обох мовах.

Не рекомендуємо давати студентам завдання на переклад під диктовку з латинської мови. Це не має практичної необхідності і вимагає багато навчального часу.

Отже, у навчанні правопису ветеринарної термінології використовуються такі вправи: вправи на впізнання та пояснення орфограм, для іррегулятивних слів – вправи на пошук спільнокореневих слів; вправи на списування із вставлянням пропущених букв, вправи на переклад з російської мови, на транслітерацію та транскрипцію; попереджувальні, коментовані, пояснювальні, вибіркові, змішані диктанти та диктанти-переклади, а також самодиктанти, словникова робота, орфографічні промовляння; вправи на використання орфограм або іррегулятивних слів у зв'язному мовленні, вправи на конструювання термінів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аржанова О. К. Изучение орфографии на коммуникативной основе / О. К. Аржанова. – Самара : Самарский обл. ин-т повышения квалификации и переподготовки работников образования, 2000. – Ч. 2. – 72 с.
2. Бардаш М. В. Навчання орфографії у восьмирічній школі / М. В. Бардаш. – К. : Радянська школа, 1966. – 134 с.
3. Малихіна О. В. Шляхи підвищення ефективності навчання російської орфографії в 5–7 класах загальноосвітньої школи: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ін-т педагогіки АПН України / О. В. Малихіна. – К., 1994. – 23 с.
4. Приступа Г. Н. Система орфографических упражнений в средней школе / Г. Н. Приступа; под ред. В. Н. Никитина. – Рязань : РГПИ, 1967. – 217 с.
5. Хом'як І. М. Лінгво-методичні засади навчання орфографії української мови в основній школі: автореф. дис... докт. пед. наук: 13.00.02 / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова / І. М. Хом'як. – К., 2002. – 33 с.
6. Яворська С. Т. Формування в учнів орфографічних умінь і навичок у процесі вивчення будови слова і словотвору (на матеріалі шкіл з російською мовою навчання): Дисерт...канд. пед. наук: 13.00.02 / АПН ін-т педагогіки / С. Т. Яворська. – К., 1997. – 214 с.

УДК 371.31:004

Синекоп О. С.

Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут",
кафедра англійської мови технічного спрямування № 2

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ НАПИСАННЯ НАУКОВОГО ПРОБЛЕМНО-ТЕМАТИЧНОГО ПОВІДОМЛЕННЯ З КОМП'ЮТЕРНОЮ ПІДТРИМКОЮ

У статті розглядається проблема організації процесу інтерактивного навчання майбутніх фахівців з інформаційної безпеки написання наукового проблемно-тематичного повідомлення з використанням інформаційних технологій. Розглянуто два варіанти моделі інтерактивного навчання. Проаналізовано етапи навчального процесу.

Ключові слова: модель інтерактивного навчання, наукове проблемно-тематичне повідомлення, інформаційні технології, писемне мовлення, майбутні фахівці з інформаційної безпеки, інтелект-карта, блог, вікіпедія.

Синекоп О. С. *Модель організації інтерактивного обучения будущих специалистов информационной безопасности написанию научного проблемно-тематического сообщения с компьютерной поддержкой.* В статье рассматривается проблема организации процесса интерактивного